

یادداشت روز

سینما و پیک کرونا

مسعود کارگر

حدود سه سالی می‌شود که یک بیماری کل جهان را درگیر خود کرده و اثرات بدی بر تمام ابعاد زندگی بشری گذاشته است. یکی از اثرات منفی بر روی هنر-صنعت سینما بوده است. عمده جشنواره‌ها، تولیدات، اکران‌ها به خاطر کرونا و رعایت پرتکل‌های آن متوقف، محدود و یا با کندی و آسیب‌های فراوانی همراه بوده است. در این بین سینمای ایران هم از این قائله مستثنی نبوده و نیست.

دو سال پیاپی عرصه فرهنگ و هنر ما با چالش بزرگی مواجه شده که بخاطر بحران فراگیری کرونا اکثر مشاغل مرتبط با این حوزه به شکست و ورشکستگی رسیدند و خیلی از سینماها در معرض تعطیلی و تغییر کاربری قرار گرفتند.

این وضعیت بر روی نیروی انسانی نیز تأثیر بدی گذاشت، از افراد عادی در بدنه سینما و تولیدات آثار گرفته تا اشخاص مهم و مطرح آن همگی با شرایط بدی دست و پنجه نرم کردند. عده‌ای از آن‌ها خانه نشین و بیکار شدند و برخی به مدیوم و جایگاه‌های دیگر کوچ کردند که این موج بهم ریختگی ساختار تخصصی، تکنیکی و کیفیتی آثار نمایشی را بر داشته است.

تغییر شغل برخی به مشاغل غیر مرتبط، کوچ سینمایی‌ها به نمایش خانگی به سبب تعطیلی اکران سینمایی، مهاجرت خوانندگان، دوبلوورها و نویسندگان به جایگاه بازیگری تولیدات پلتفرمی از جمله نمودها و اثرات این بحران بوده است. که در واقع با عدم قرارگیری هر شخص در جایگاه تخصصی خود، نظم و هارمونی کیفی و تکنیکی تولیدات بهم ریخته و ما شاهد تولیدات عمدتاً فرمایشی، تجاری و بی بهره از محتوای هنری معرفتی بوده‌ایم.

از یک سو آثار پر مضمون و قابل اعتنا به خاطر موج و پیک‌های مکرر کرونایی یا نصفه کاره مانده و زمان تولید آن‌ها بشدت طول کشیده و یا در صورت آماده بودن و ارائه در جشنواره فجر، نوبت اکران عمومی به آن‌ها نرسیده و عملاً بازگشت سرمایه‌ای اتفاق نیفتاده است و به همین دلیل تولید کنندگان با بحران مالی و عدم توان برای ساخت آثار بعدی مواجه شدند، که این خود موجب بهم ریختگی روند عادی چرخش سرمایه و در نتیجه بن بست تولید و عرضه آثار شده است.

در سومین سال مواجه جهانی با این بحران و روند رو به جلو و مثبت واکسن زدن و فروکش آن، سینماها کم کم به روال عادی گذشته برگشته و باید دید در این بازگشت می‌تواند جهش فزونی در تمام ابعاد محتوایی و سرمایه‌ای داشته باشد یا خیر!

طبیعتاً بازگشت سینما به دوران عادی خود زمان بر است و این منوط به ریشه کنی کامل کرونا و عادی شدن وضع زندگی مردم می‌باشد و نیز آشتی آن‌ها با سینما و در عین حال تقویت کمی و کیفی آثار که بتواند هم جبران خسارت و بازگشت سرمایه باشد و هم گزینه هنر خواه مردم را تهییج کند و هم جریان سازی مطلوبی در راستای اهداف ملی و انقلابی داشته باشد.

ماهان؛ فیلمی برای کودکان مبتلا به سرطان

«ماهان» نخستین تجربه حمید شاه‌حاتمی فرزند علی شاه‌حاتمی، فیلمساز ایرانی‌ست. او در اولین حضورش در سینما سراغ ساخت یک سوررئال رفته؛ از علاقه به تئاتر تا نحوه مواجهه اش با سرطان که ما را به جهان تازه‌ای می‌برد. بازگشت همایون ارشادی با فجر چهلم پس از یک غیبت طولانی از نکات جالب توجه «ماهان» است. در ادامه گفتگو با علی شاه‌حاتمی، تهیه‌کننده «ماهان» را می‌خوانید.

■ فریده مسعودی

■ «ماهان» چه داستانی را روایت می‌کند؟

داستان یک بازیگر تئاتر است که مبتلا به سرطان شده و امیدش را از دست داده اما به کمک همسرش که کارگردان و عروسک‌گردان است، به زندگی امیدوار می‌شود. همسرش به او می‌گوید که بچه‌هایی که با سرطان، دست و پنجه نرم می‌کنند، به امید نیاز دارند و من و تو به عنوان هنرمند وظیفه داریم که برایشان نمایش اجرا کنیم و امید را به آن‌ها برگردانیم و از آنجایی که تحرک برای مبتلایان به سرطان مفید است، این‌ها با دوچرخه، شروع به سفر می‌کنند و در طول سفر برای بچه‌ها نمایشی را اجرا می‌کنند.

■ از سختی‌های زمان فیلمبرداری بگوئید؟

به نظرم این یک مورد مشترک است بین فیلمسازانی که در این مقطع کار کردند به خصوص برای ما سختی کار چند برابر بود چون در اوج کرونا و تعطیلی‌هایی که دولت اعلام می‌کرد به سر می‌بردیم. فیلم باید در چندین شهر از ایران (از تهران تا اصفهان و نطنز و یزد و در نهایت چابهار) فیلمبرداری می‌شد و تمام شهرهایی که در آن‌ها فیلمبرداری داشتیم جزء شهرهای پرخطر و قرمز بودند و حتی خیلی از شهرها، از ورود مسافر و گروه فیلمبرداری، ممانعت می‌کردند. اما بالاخره توانستیم استاندارها و فرمانداران را راضی کنیم که امکان ورود و کار در شهرهایشان را برای ما فراهم کنند. مثلاً ما قرار بود در یک کلیسا فیلمبرداری کنیم اما طبق دستور استانداری، کلیساها و مساجد را بسته بودند و هماهنگی برای ورود به این مکان‌ها، کار را سخت می‌کرد ولی در نهایت با تمام چالش‌ها بدون این که به تیم آسیبی برسد توانستیم کار را به اتمام برسانیم.

■ از ارتباط کاریتان با کارگردان فیلم بگوئید. آیا در حین تولید به اختلاف نظر یا اختلاف سلیقه برمی‌خوردید؟

من قبلاً با حمید شاه‌حاتمی یک کار مشترک ساخته بودم. «رویای سینما» که به واسطه آن کار، حمید جایزه بهترین کارگردانی را از جشنواره کودک، رشد و یک جشنواره در کره گرفت و حضورش در این جشنواره‌های بین‌المللی باعث شد به توانایی‌اش اعتماد کنم. به هر حال طبیعی است که به واسطه سن و سال مان، نگاه متفاوتی نسبت به هم داشته

باشیم اما از آنجایی که این یک کار مستقل بود، این امکان برایش وجود داشت که آنچه را که فکر می‌کند درست است و آن‌چه را که به ساختار فیلمش کمک می‌کند عملی کند. خودش تصمیم‌گیری می‌کرد و من هم در این خصوص کاملاً آزادش گذاشته بودم. اگر مشورتی بود با من انجام می‌داد. این حس استقلال خیلی مهم بود. من در سایر کارهایی هم که در جایگاه نویسنده بوده‌ام برخلاف نویسندگان دیگر، به کارگردان‌ها اجازه می‌دادم که آنچه را که صلاح می‌دانند حتی بدون اطلاع من، در متن، تغییر بدهند و آن فیلی را بسازند که دلخواه خودشان است. در این مورد هم حمید کاملاً مستقل بود و همان‌طور که خودش می‌خواست فیلم را ساخت.

■ همکاری با کارگردان کار اولی، برای رقابت در جشنواره فیلم فجر برایتان ریسکی داشت یا خیر؟

به نظر من نسل جدید نسل پیشرو است و نگاه متفاوتی به نسبت نسل ما به سینما دارد. وجود امکانات مختلف هم، شناخت نسل جوان را به نسبت ما از سینما بیشتر کرده است و حتی راحت‌تر می‌توانند کار کنند. اعتماد به نفسی که فیلم‌سازان جوان دارند، قابل اعتنا و با ارزش است و معمولاً هم خروجی‌های خوبی داشته است. فیلم‌سازان جوان در این سال‌ها خوب درخشیده‌اند و بعضاً کارهایشان در سطح

بین‌المللی قابل عرضه است. می‌توانم بگویم که این اطمینان در حد صد در صد برای من وجود داشت و می‌دانستم که حمید به عنوان یک کارگردان جوان، از پس ساخت این فیلم بر می‌آید.

■ پس شما همچنان تمایل به همکاری با کارگردانان کار اولی دارید؟

بله. این سومین باری بود که این کار را می‌کردم. البته فیلم «ماهان» برای حمید اولین کار مستقل حساب می‌شود چون فیلم سینمایی قبلی را به طور مشترک، کارگردانی کرده بودیم، اما بله من همچنان مایل به همکاری با کارگردانان نسل جدید هستم.

■ به نظرتان فیلم «ماهان» در جشنواره فجر با چه اتفاقاتی روبرو می‌شود؟

به نظر من وقتی یک فیلمساز، فیلمش را ساخت دیگر حرفی برای گفتن ندارد. من یک فیلم داشتیم به نام «ترکش‌های صلح» که نزدیک به ۱۰ جایزه

بین‌المللی دریافت کرد و جزء فیلم‌هایی بود که جشنواره‌ها در پی اکرانش بودند. در یکی از سخت‌ترین دوره‌های جشنواره دفاع مقدس هم ۳ یا ۴ جایزه گرفت اما در جشنواره فجر دیده نشد. در حالی که بر اساس نگاه منتقدین هم، یک نقطه عطف در کارنامه من بود. بنابراین خیلی به رقابت فکر نمی‌کنم و این مسئله را خیلی جدی نمی‌گیرم. طبیعتاً وقتی جای یک گروه داوری با گروهی دیگر عوض بشود، ممکن است که در نظرات‌شان نسبت به فیلم، اشتراکاتی وجود داشته باشد اما قطعاً تفاوت‌هایی هم در انتخابشان وجود دارد. یعنی بر اساس سلیقه و شناختی که افراد، نسبت به سینما دارند فیلم برترشان را انتخاب می‌کنند اما به نظرم اگر مخاطب با فیلم ارتباط برقرار کند، آن فیلم موفق است. باید بگویم که «ماهان» پیشاپیش برای من یک فیلم موفق است. کاری به ساختار و فیلمنامه و کارگردانی و فیلمبرداری ندارم، از این جهت آن را موفق می‌دانم که برای اولین بار در کل تاریخ سینمای جهان فیلمی ساخته شده با این نیت که تمام درآمدش، هزینه درمان کودکان سرطانی شود. تاکید می‌کنم که تمام درآمد فیلم، نه بخشی از آن. تمام درآمدهای فیلم از اکران تارایت تلویزیونی و هر نوع درآمدی که داشته باشد، قرار است به یک موسسه تقدیم شود برای درمان کودکان مبتلا به سرطان و فراتر از این قرار است این فیلم را به عنوان یک هدیه از طرف سینمای ایران به تمام کشورهای دنیا تقدیم کنیم که به هر صورتیکه می‌خواهند فیلم را در کشورشان اکران کنند و درآمدش را هزینه درمان کودکان مبتلا به سرطان در کشور خودشان کنند. اگر این یک تجربه موفق باشد، دلم می‌خواهد فیلم بعدی‌ام را هم به همین شکل، چه توسط خودم و چه یک کارگردان جوان بسازم، و تمام درآمدش را صرف ساخت مدرسه در کشور کنم.

■ انگیزه انجام این کار از کجا به وجود آمده است؟

انگیزه در وجود همه ما هست. همه ما با وجود تمام مشکلاتی که در زندگی داریم به اندازه توانمان به هم کمک می‌کنیم و این همدلی به شکل‌های مختلف انجام می‌شود. من در تیتراژ فیلم هم نوشته‌ام که تمام درآمدهای این فیلم متعلق به بچه‌های مبتلا به سرطان است و حتی برای اینکه بعداً کسی نگوید شاه‌حاتمی با این کار دارد برای فیلمش تبلیغ می‌کند، قبل از ساخت فیلم به موسسه مردم‌نهاد نور که کارش درمان کودکان سرطانی است رفته‌ام و با این مجموعه، یک تفاهم‌نامه امضا کرده‌ام که کل درآمدهای این فیلم، برای درمان کودکان مبتلا به سرطان، به این موسسه تعلق می‌گیرد. ماهان قرار است به مردم امید بدهد. امیدوارم که با همراهی مردم در جهت دیدن فیلم، این اتفاق بزرگ، رقم بخورد و مخاطبان بدانند که در خلق این اتفاق، یک سهم کوچک ولی بسیار ارزشمند دارند.